

# Una indústria amb **vistes**



OBBERON CINEMATOGRAFICA

El cinema català vol expandir horitzons. La Generalitat de Catalunya i les empreses privades han apostat per l'exportació a l'estranger dels films catalans. Una tàctica que busca finançament i prestigi internacional.

**Q**uan una poderosa indústria del lleure com és Hollywood celebra una gran festa, els premis Oscar, és inevitable de fer comparacions i reflexionar sobre la nostra petita fàbrica de somnis.

Què li passa al cinema en català? Enguany s'ha fet balanç i, si som optimistes, podem estar força contents. Han augmentat el nombre de pantalles, la recaptació a taquilla i els espectadors, però encara es manté un fort desequilibri lingüístic. Durant l'any 2000 només el 2,5% del públic va veure cinema en català. D'un conjunt de 1.024 títols es van oferir 71 pel·lícules en català. En comparació amb l'any 1999, s'ha produït un increment de públic del 21,3%.

Però és suficient per sobreviure entre

la dura competència que marca el cinema americà i, fins i tot, el cinema espanyol? Hem d'apuntar que en aquest any també ha crescut en un 4,4% el nombre de persones que van veure pel·lícules en castellà a Catalunya. Només el cinema d'animació sembla que hagi trobat una bona sortida en el mercat. La sèrie *Les tres bessones* s'ha convertit en tot un èxit, tant a casa com a escala internacional. Ha estat traduïda a trenta llengües i actualment és present en les televisions de 173 països. A més, ara està a punt de debutar a la petita pantalla dels Estats Units i al cinema.

Seguint l'exemple del cinema d'animació, els responsables de la indústria del cinema en català volen prendre mesures més efectives per expandir els

seus horitzons. La Generalitat de Catalunya i el recentment inaugurat Institut Català d'Indústries Culturals (ICIC) –un organisme públic creat a finals de l'any passat per donar suport a les empreses privades de l'àmbit de la cultura– han endegat diverses iniciatives per impulsar les produccions autòctones a l'estranger. Han creat Catalan Films, una distribuïdora per vendre pel·lícules en català a fora de l'estat. Tot i que encara no han definit els seus primers projectes, la distribuïdora bàsicament s'encarregarà d'ajudar a exportar el producte (sobretot en certàmens i festivals) fins que estigui consolidat i pugui finançar-se per si sol.

D'altra banda, fa menys de dues setmanes, tot emulant Hollywood, el conseller Jordi Vilajoana –tan preocupat pel *glamour*– va celebrar la Setmana de la Cultura Catalana a Nova York. Les jornades, apadrinades per un Woody Allen que no havia fet els deures –“encara no he tingut oportunitat de veure cap pel·lícula en català”– només van servir per demostrar que Catalunya es coneix ben poc als Estats Units.

Però tota iniciativa sempre és positiva. La Setmana va reunir sota el mateix sostre un gran nombre de professionals del cinema que van poder parlar sobre la situació de la indústria audiovisual catalana.

**Batalla doble per al català.** Els productors catalans demanaven aquests dies al Congrés dels diputats que la futura llei del cinema promoguda pel govern central inclogui ajuts per distribuir i exhibir pel·lícules en llengua no castellana. Isona Passola, presidenta de l'Associació Catalana de Productors Cinematogràfics i Audiovisuals, vol que s'explicitin en un article “línies d'ajut i mesures específiques per a la producció i posterior comercialització d'obres audiovisuals en les llengües de l'estat espanyol diferents al castellà”, una idea que defensa el realitzador Ventura Pons, i que hauria de posar de manifest la diversitat cultural interna de l'estat.

Tots dos coincideixen a dir que s'ha d'ajudar la producció, però també s'ha de subvencionar la distribució i l'exhibició.



Les pel·lícules *No ploris*, *Germaine i Pau* i *el seu germà* han estat coproduïdes per Lauren Oberón amb Bèlgica i França, respectivament. A sota, *Faust*, un dels èxits del Festival de Sitges.

“Cal enfortir la diversitat cultural davant el model únic dominant del cinema dels Estats Units”. Passola ho exemplificava al Congrés tot esmentant el cas de la pel·lícula *Kràmpack*, de Cesc Gay, produïda per Messidor Films, que, tot i la seva presència darrerament en un guix considerable de sales de cinema dels Estats Units, quan al seu dia va exhibir-se al cinema Publi de Barcelona, va haver de marxar –malgrat una recaptació setmanal de 700.000 pessetes– per donar entrada a un nou film de la totpoderosa indústria de Hollywood.

No s'ha d'oblidar tampoc, com reconeixia recentment el president de la Federació de Distribuïdors de Cine (Fedicine), Luis Hernández, que algunes multinacionals nord-americanes practiquen polítiques il·legals que obliguen els ex-

hibidors espanyols a adquirir, al costat d'un èxit de taquilla, un lot de films de sèrie B. Tot i que admetia que aquesta fórmula no és generalitzada, i que ara per ara està “superada”, en el seu moment va ser “habitual”. També es va pronunciar sobre la polèmica que s'ha generat a causa de la voluntat governamental de suprimir les quotes de pantalla –una pel·lícula europea per cada tres d'altres països–. Hernández, que representa el 95% dels distribuïdors, va assegurar que el gremi “té la sensació, no la certesa, que no significaria una catàstrofe”. Esperem que no s'equivoqui i que aquesta sensació sigui una realitat.

Perquè la inquietud entre els professionals del cinema és considerable i, fins i tot la setmana passada el grup parlamentari de Convergència i Unió se'n va



FANTASTIC FACTORY

*Arachnid*, de Jack Sholder, és una de les últimes produccions de Fantastic Factory, una empresa consagrada al gènere fantàstic. Totes les pel·lícules, això sí, es roden en anglès.

fer ressò presentant esmenes a l'anomenat projecte de llei de foment i promoció de la cinematografia i el sector audiovisual. Precisament l'esmena principal va ser la que feia referència a l'article que estableix l'eliminació de la quota de pantalla en un termini de cinc anys.

### L'auge de les coproduccions.

Afortunadament, també han sorgit iniciatives privades que ja estan començant a donar els primers fruits. La productora Oberón Cinematogràfica i la distribuïdora i exhibidora Lauren Films van firmar el mes de març de l'any passat un conveni de col·laboració que actualment ja és una realitat. La seva primera estrena conjunta va ser la pel·lícula *No ploris, Germaine*, una *road movie* en clau d'humor des dels suburbis de Brussel·les al Pirineu Català, dirigida per Alain de Halleux i amb un repartiment internacional encapçalat per l'actriu catalana Rosa Renom.

Ambdues empreses han unit forces per intentar aconseguir una producció que vol ser "estable, ambiciosa i competitiva en el mercat". L'objectiu és buscar una producció diversificada amb el nexce comú de la qualitat, incorporant la coproducció i la col·laboració amb altres cinematografies com a punt de par-

tida per a internacionalitzar els productes i elevar les possibilitats financeres. "Una producció sensible a un cinema de risc i de llarg abast artístic que aportí un segell diferencial", segons afirma Antonio Chavarrías, director d'Oberón Cinematogràfica.

Aquest conveni també presta una especial atenció als nous realitzadors i talents que sorgeixen al nostre territori, com demostra la producció del segon llargmetratge de Marc Recha, *Pau i el seu germà* —que s'estrenarà el mes de maig— i que és alhora una coproducció amb França. Després de les bones crítiques que Recha va aconseguir amb el seu segon llarg, *L'arbre de les cireres*, Oberón i Lauren han volgut tornar a apostar per aquest jove realitzador. A més a més, també estrenaran al setembre *L'illa de l'holandès*, basada en la novel·la de Ferran Torrent i dirigida pel també valencià Sígfrid Monleón, i són a punt d'encetar el rodatge d'*Aro Tolbukhin*, un film d'Agustí Villaronga, Lydia Zimmermann i Isaac P. Racin, coproduït aquesta vegada amb Mèxic, que pretén explorar en dos gèneres narratius suposadament dispars, com són la ficció i el documental (vegeu pàg. 25).

Ja no des de l'interior, sinó de fora cap endins, el nord-americà Thomas Spie-

ker ha decidit instal·lar-se a Barcelona i crear la productora 42nd Street. Spieker ha aterrat fort: per aquest primer any ja té cinc projectes en marxa. Entre aquests es troba la primera pel·lícula internacional de Ventura Pons, *Food for love*, que es rodarà aquest agost a Barcelona i Nova York amb actors anglesos. Es tracta de l'adaptació cinematogràfica de la novel·la homònima de David Leavitt, la història d'un jove, Paul, seduït pel talent d'un pianista al qual passa les pàgines de la seva partitura mentre actua en públic.

El cineasta va presentar el projecte a la Setmana de la Cultura Catalana de Nova York, on va declarar que la novel·la *Food love* és "una novel·la que sento culturalment molt propera i que lliga amb la idea que tenia des de feia molt de temps de fer un treball amb llengua anglesa". El cineasta va insistir a assenyalar que no ha volgut passar-se a l'anglès "per conquerir mercats, sinó per burxar en un mateix".

42nd Street també té previst produir *La noche desnuda*, amb guió i direcció de l'actriu catalana Sílvia Tortosa. Un drama situat a Barcelona que es començarà a rodar aquesta tardor. I, a més a més, és productora associada a *Faust 5.0.*, la versió cinematogràfica de l'espectacle que La Fura del Baus ja va presentar en teatre. La pel·lícula compta amb guió de Fernando León de Aranoa (*Barrio*) i direcció de Isidro Ortiz, Àlex Ollé i Carlos Padrissa. Com a associada, figura també a *Vivancos*, la pel·lícula que tot just s'està començant a rodar a Barcelona, una comèdia policíaca feta a mida del Gran Wyoming.

**L'aposta pel fantàstic.** Més inèdita resulta la implantació a la capital catalana d'una productora consagrada al gènere fantàstic. De fet, Fantastic Factory —sorgida arran del grup Filmax—, és una proposta efectivament agosarada rere la qual es troba la ment i l'empenta del productor Julio Fernández. El seu repte ha estat aconseguir que durant els propers tres anys veiessin la llum set llargmetratges englobats dins del cinema fantàstic, tots ells rodats en anglès i destinats tant al mercat interior com a l'internacional. Els primers films han estat



A l'esquerra, una imatge animada obra de Pablo Llorens. Al costat, instantània de Viet-nam, curtmetratge de Manuel Romo. Són dos exemples de l'últim producte audiovisual valencià.

*Faust: La venjança és a la sang*, dirigit per Brian Yuzna, i que va ser presentat al passat Festival Internacional de Cinema de Catalunya, Sitges 2000, on va aconseguir el premi als Millors Efectes Especials; *Arachnid*, de Jack Sholder, en fase de postproducció, i el més recent, *Dagon*, de Stuart Gordon.

A la mateixa productora també es troben en fase de desenvolupament el segon llargmetratge de l'inquietant Jaume Balagueró (*Els sense nom*), anomenat *Darkness*, del qual poca cosa sabem fins al moment, i *Beyond Reanimator*, també del prolífic Brian Yuzna. Completa aquest primer grup de projectes *Almas viejas*, dirigit per Grojo, encara que, de ben segur, i si les xifres són positives, s'acabarà ampliant aquesta iniciativa.

### L'eterna aspiració valenciana.

Com a territori on els polítics han decidit emular l'arrogància dels faraons, també el sector cinematogràfic tindrà al País Valencià la seva "ciutat". La ciutat del cinema, algun dia, prendrà cos en Alacant, a la manera de Terra Mítica. S'hi construirà una mena de complex lúdic previst, teòricament, perquè els americans puguin rodar-hi les seves pel·lícules a baix preu. La indústria au-

diovisual valenciana es beneficiarà ben poc de la iniciativa, i, al marge, continuarà perseguint allò que tant li costa: constituir-se com a realitat. Per aconseguir-ho, s'enfronta al doble repte de consolidar productes, i fer-los arribar a l'exterior.

Després d'un llarg endarreriment i una agra polèmica entre la Federació de l'Audiovisual Valencià (FEVA) i l'administració autonòmica, el sector i el Consell decidiren pactar 3.000 milions de pessetes en ajudes per al període 2000-2003. Gran part dels diners va destinada a serveis tècnics o doblatge, i Radiotelevisió Valenciana (RTVV) aporta bona part del finançament. En realitat, com a subvenció estricta per a l'execució de projectes valencians -500 milions se'n van per a una sèrie de RTVE-, les xifres de la Conselleria de Cultura s'acosten als 200 milions, tot i que RTVV destina 350 milions de pessetes a l'adquisició de drets de produccions subvencionades per l'administració. Aplegats en el mateix capítol, hi figuren llargmetratges, curtmetratges, producció animada i documentals. Alguns dels projectes beneficiats han estat el film animat *El Cid*, i *Vespres de Sang*, dirigida pel veterà director Toni Canet, qui sempre roda pel·lícules en la nostra

llengua. Canet va aconseguir amortitzar la seva anterior pel·lícula, *La camisa de la serp*, impulsant-ne l'exhibició en pobles i comarques.

El film va tenir bona acollida en festivals com el de Montreal o el Caire. Ell considera que la via d'exhibició fora de l'estat espanyol és una de les sortides del cinema valencià, "però sembla molt difícil si la mateixa Conselleria de Cultura no ho potencia". Segons Canet, per la mateixa deixadesa de la Conselleria i dels productors, l'administració no acostuma a tenir còpia en llengua pròpia de les mateixes pel·lícules que subvenciona. D'aquesta manera, quan l'administració ha d'exhibir un producte valencià en jornades que s'organitzen en països estrangers, les còpies es passen en castellà. Canet opina que tampoc Canal 9 no representa el paper que li correspon en aquest camp. "Per exemple, no va voler els drets en valencià de *La camisa de la serp*", indica. Una altra queixa habitual dels productors és que RTVV no ven a altres televisions el dret d'exhibició de les pel·lícules valencianes que compra. Ara bé, els responsables de Canal 9 acostumen a donar com a raó que, quan la televisió autonòmica intenta vendre aquests productes, la resta de televisions no els volen perquè no

## El desert balear

La indústria cinematogràfica balear gairebé no existeix. És estrany, perquè històricament les Illes hi van tenir una certa tradició. Hi van ser escenari, durant els anys cinquanta i seixanta, de moltes produccions, fins i tot d'algunes del mític Hollywood. Necessàriament, aquestes produccions van necessitar una mínima infraestructura, que hagués pogut germinar. Però no. Quan es van acabar les visites dels mites de la meca del cine el cinema "a" Balears no havia deixat cap cinema "de" Balears, si més no pel que fa a conversió d'aquella empenta en indústria pròpia.

Durant els anys setanta res no va quallar. Moltes idees, però res. Sobretot idees de fer grans festivals de cinema, en certa manera semblants al que fou, en música, l'aleshores famós Musical Mallorca. Però quant a indústria, res. Al final de la dècada dels setanta alguns joves enamorats del setè art començaren en produccions *amateurs*. Se'n van fer moltes, en súper 8. S'anà creant una considerable activitat que, com en tants altres camps en aquella època, hagués pogut quallar. Però no tingueren cap tipus de suport. D'aquella fornada de creadors aficionats només un ha aconseguit posteriorment obrir-se camí dins la cinematografia: el director mallorquí Agustí Villaronga. Tot i això, és clar, la seva carrera ha estat desenvolupada completament a fora, perquè ni a Mallorca ni a les Balears hi ha indústria. Villaronga, l'any 1999, va escriure (juntament amb Biel Mesquida) el guió d'adaptació de l'obra de Blai Bonet *El Mar*, que finalment es convertí en producció, rodada a Mallorca, i que ha tingut un cert èxit i reconeixement. Aquesta és la més recent i important aportació illenca a la cinematografia.

Pel que fa a la creació d'indústria pròpia, no hi ha res. Com sempre. Un altre tema és el món *amateur*, en què continua havent-hi una gran vitalitat, i que recentment s'ha beneficiat de la implicació de les institucions. D'aquesta manera, existeix ja un Festival de Cine d'aficionats que recull i mostra anualment una part de l'extremada creació i dinamisme d'aquest sector. Pot ser que això sigui la llavor per a un pas futur cap a una major professionalització i, per tant, creació d'una indústria pròpia? Qui ho sap. De moment, però, tot continua essent *amateur*. Una altra cosa també és la projecció. Des que el Govern balear és en mans del Pacte de Progrés, el nombre de pel·lícules que arriben al públic illenc doblades en català s'ha incrementat força, gràcies als acords bilaterals entre l'administració balear i la Generalitat de Catalunya. *Miquel Payeras*



Agustí Villaronga, un dels pocs cineastes balears que s'ha obert camí.

reuneixen prou qualitat. L'apunt pot ser més que una excusa, ja que d'exemples de pel·lícules valencianes mancades de talent creatiu n'hi ha molts. No obstant això, si l'administració no alimenta el sector, difícilment els professionals deixaran d'emigrar, com fan ara, amb la qual cosa, el peix de la bona producció pròpia es mossega la cua infinitament.

RTVV ha participat en la subvenció de pel·lícules locals ja estrenades com *Maestros*, o que s'estrenaran aviat com *Dripping* o *L'illa de l'holandès*, la qual, probablement, es mourà en diversos festivals, però ha apostat de manera més decidida per promoure altres formats audiovisuals, com ara l'animació.

A través, també, dels distints certàmens, els curtmétratgistes procuren orientar-se cap als mercats internacionals. RTVV ha participat en alguns curts de recent factura com *Azúcar*, de Miquel Beltran. També patrocina un concurs de curtmétratges, els quals s'exhibeixen

actualment als cinemes Babel de València, iniciativa que, com l'existència del programa televisiu *Sense filtre*, que s'emmet en Punt Dos, el segon canal de RTVV, facilita la visió de productes d'aquest format. *Azúcar*, *Viet-nam*, del realitzador *gore* Manuel Romo, o *Abuelitos*, de Paco Plaza –film del qual ha comprat els drets d'exhibició Canal Plus França–, han estat impulsats per l'empresa Endora. La seva productora, Eva Vizcarra, assenyala com a possible indicatiu de l'eclosió de curtmétratgistes valencians l'existència del festival Cinema Jove, plataforma dels curts, i també "la preeminència de curtmétratgistes valencians que han guanyat premis en festivals de tot arreu". En una indústria en què fer un llarg representa un calvari, un curt es torna la millor presentació en societat per als realitzadors.

Un altre format audiovisual que cobra ara especial vida és el dels documentals. El valencià Pedro Rosado ha rebut el

guardó internacional de la Premsa Política del festival de Friburg, Suïssa, amb el seu treball sobre Chiapas *Las cenizas del volcán*, i l'empresa valenciana Producciones del Pez ha realitzat diversos documentals sobre Cuba o Japó. Segons la seva responsable, Sara Esteller, "la sortida a l'exterior és difícil, perquè és un mercat molt restringit, encara que hi ha mercats per contactar amb distribuïdors, com els festivals de Canes o Marsella". És l'oxigen de l'opció externa el que facilita que productes sobre realitat i ficció busquin fins i tot implantació als Estats Units. Una nova productora valenciana anomenada Dolores Pictures planteja obrir oficines a Los Angeles. Potser és la millor moneda per contrarestar la pluja de productes ianquis que ens ofega des de sempre.

*Bea Cabezas  
Guillem Medina  
Joan M. Oleague*